

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28.05.1998, sp. zn. 2 Cdon 1360/97, ECLI:CZ:NS:1998:2.CDON.1360.1997.1

Číslo: 29/1999

Právní věta: Právním nástupcem organizace uvedené v § 2 zákona č. 68/1956 Sb. a tím povinnou organizací ve smyslu § 2 zákona č. 173/1990 Sb. a § 2 odst. 1 zákona č. 232/1991 Sb. není každý subjekt, který odňatý majetek drží, ale pouze ten, jemuž svědčí hlediska právního nástupnictví vyjádřená v usnesení mimořádného sjezdu Československého svazu tělesné výchovy ze dne 25. 3. 1990.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 28.05.1998

Spisová značka: 2 Cdon 1360/97

Číslo rozhodnutí: 29

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Zmírnění následků majetkových křivd

Předpisy: 68/1956 Sb. § 2 173/1990 Sb. § 2

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Krajský soud v Ostravě rozsudkem z 10. 9. 1996 potvrdil rozsudek Okresního soudu v Opavě z 1. 12. 1995, jímž byla zamítnuta žaloba vycházející ze zákonů č. 173/1990 Sb. a č. 232/1991 Sb., kterou se žalobkyně domáhala, aby byla žalovaným uložena povinnost uzavřít s ní dohodu o vydání označených nemovitostí. Také odvolací soud založil zamítavé rozhodnutí na tom, že žalovaní nejsou ve smyslu příslušných restitučních předpisů osobami povinnými; za takové ve shodě se soudem prvního stupně pokládal pouze ty, jež byly jako nástupnické organizace zaniklého Československého svazu tělesné výchovy určeny usnesením mimořádného sjezdu ze dne 25. 3. 1990, a tyto podmínky žádný z žalovaných nesplňuje.

Jako správná převzal odvolací soud zjištění soudu prvního stupně, že vlastnictví někdejšího majetku původní Jednoty Čs. Orla ve V., tělocvičny (orlovny) se stavební parcelou č. 154 v katastrálním území V., nabyta na základě rozhodnutí bývalého Krajského národního výboru v O. z 8. 2. 1951, vydaného podle § 9 zákona č. 187/1949 Sb., Československá obec sokolská; Tělovýchovnou jednotou Sokol V. byl poté pozemek parc. č. 154 převeden na Okresní národní výbor v O. a tělocvična na něm postavená na Místní národní výbor ve V., který ji smlouvou ze dne 29. 12. 1969 převedl na LSD Jednota v O.

Posouzení otázky, kdo je právním nástupcem organizace uvedené v § 2 zákona č. 68/1956 Sb. (ve

smyslu § 2 zákona č. 173/1990 Sb.), pokládal odvolací soud za zásadně významné, a tím zdůvodnil výrok, jímž vyhověl návrhu žalobkyně a proti svému rozsudku připustil dovolání.

Ve včasném dovolání (§ 240 odst. 1, § 42 odst. 3 o. s. ř.) žalobkyně zastoupená advokátem (§ 241 odst. 1, 2 o. s. ř.) namítala, že v této otázce je právní posouzení věci nesprávné. Pojetí právního nástupnictví organizace uvedené v § 2 zákona č. 58/1956 Sb., jež uplatnil v dané věci odvolací soud, ze zákonů č. 173/1990 Sb. a č. 232/1991 Sb. nevyplývá; dovolatelka je toho názoru, že měla být užitá výkladová metoda analogie a kritický pojem vyložen tak, jak je chápán v jiných právních předpisech. Je-li předmětem sporu nemovitost, je namístě zjišťovat, kdo je nástupcem v právních vztazích k této nemovitosti, a tedy kdo je singulárním nástupcem ve vztazích vlastnických. Naopak “není žádného důvodu”, uvádí se v dovolání, zužovat okruh povinných osob na sportovní organizace, i když v usnesení mimořádného sjezdu tomu tak je. Sjezdové usnesení však není všeobecně závazným právním předpisem, a proto podle dovolatelky neovlivnilo “právní vztahy k majetku”, poněvadž “mohlo pouze rozdělit majetek, který příslušel tomuto svazu, a nikoli majetek jiný”, včetně majetku tělovýchovných jednot.

Nejvyšší soud svým rozsudkem dovolání zamítl.

Z odůvodnění:

Dovolání je ve smyslu ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. (ve znění zákona č. 238/1995 Sb.) v dané věci přípustné, protože přípustnost dovolání založil odvolací soud výrokem potvrzujícího rozsudku (§ 239 odst. 1 o. s. ř.), jímž zcela vyhověl odpovídajícímu návrhu žalobkyně. Opírá se o způsobilý dovolací důvod podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř., prostřednictvím kterého lze namítat, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a jeho vymezením dovolatelka vystihla i zadání té právní otázky, pro niž bylo dovolání připuštěno.

Vady řízení vyjmenované v ustanovení § 237 o. s. ř. a jiné vady, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, jež dovolací soud posuzuje z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), dovolatelkou nebyly tvrzeny a z obsahu spisu nevyplývají. Jelikož jinak je podle citovaného ustanovení dovolací soud vázán uplatněným dovolacím důvodem, otevírá se přezkumu jen otázka, zda je správný závěr odvolacího soudu, že žalovaní nejsou osobami povinnými k navrácení majetkových práv ve smyslu dále citovaných restitučních předpisů.

Podle ustanovení § 2 zákona č. 173/1990 Sb. (ve znění zákona č. 247/1991 Sb.) platí, že majetková práva dobrovolných organizací, která jim byla odňata zákony č. 187/1949 Sb., č. 71/1952 Sb. a č. 68/1956 Sb., se navracejí podle stavu ke dni 31. 3. 1948 Československé obci sokolské a ostatním znovu vzniklým dobrovolným organizacím, které uplatní své nároky u právního nástupce organizace uvedené v § 2 zákona č. 68/1956 Sb. do 31. 12. 1991. Bližší úpravu podmínek a způsobu navrácení těchto majetkových práv obsahuje zákon č. 232/1991 Sb. (ve znění zákona č. 312/1991 Sb.), který shodně upravuje i osobu oprávněného a povinného subjektu (§ 1 odst. 2 a § 2 odst. 1).

Osobou k navrácení majetkových práv povinnou je osoba, u které ve smyslu ustanovení § 2 zákona č. 173/1991 Sb. a § 2 odst. 1 zákona č. 232/1991 Sb. uplatňuje oprávněná osoba svůj nárok, a tu zákon identifikuje jakožto “právního nástupce organizace uvedené v § 2 zákona č. 68/1956 Sb.” Organizací uvedenou v § 2 zákona č. 68/1956 Sb. je “jediná dobrovolná tělovýchovná organizace”, které tento zákon svěřil (a to výlučně) organizaci a řízení tělesné výchovy, totiž Československý svaz tělesné výchovy.

Právní nástupce této organizace (Československého svazu tělesné výchovy) tedy je subjektem povinným k navrácení majetkových práv. Za právního nástupce v hmotněprávních vztazích se považuje - obecně vzato - ten, kdo vstupuje do práv a povinností předchůdce (jejich předešlého

nositele) na základě skutečností, stanovených hmotných právem. Rozhodné předpisy samy o sobě bližší podmínky právního nástupnictví neobsahují a takový cíl ani nesledují. Zjevně však uvažují právní nástupnictví ve specifickém smyslu, pro potřeby zvláštní úpravy nároků, jež zakotvují, jmenovitě pro potřeby určení osob z těchto nároků povinných.

Zákon č. 173/1990 Sb. totiž v ustanovení § 1 zrušil zákon č. 68/1956 Sb., ve kterém měla "jediná dobrovolná tělovýchovná organizace" zákonný podklad. Přijetí zákona (9. 5. 1990) předcházela mimořádný sjezd této organizace, který se usnesl - mimo jiné - na jejím zániku, a to "nejpozději ku dni 30. 6. 1990". Je tedy logické usuzovat, že citovaný zákon tím, že určuje v § 2 povinnou osobu jakožto "právního nástupce" organizace - a nikoli organizaci samu - reaguje právě na tento její zánik, případně z této skutečnosti vychází. Tomu ovšem odpovídá, aby výklad pojmu právního nástupce - ve smyslu ustanovení § 2 zákona č. 173/1990 Sb. - a jeho prostřednictvím i výklad pojmu povinné osoby k navrácení majetkových práv, byl odvozován především od těch právních aktů, jimiž byla ukončena existence nástupcova předchůdce, tj. organizace uvedené v § 2 zákona č. 68/1956 Sb. Těmito právními akty jsou bezpochyby usnesení zmíněného mimořádného sjezdu.

Mimořádný sjezd Československého svazu tělesné výchovy svým usnesením ze dne 25. 3. 1990 - jehož obsah jako součást právního výkladu § 2 zákona č. 173/1990 Sb. a § 2 odst. 1 zákona č. 232/1991 Sb. je soudu znám z jeho činnosti - prohlásil za "nástupnické organizace ČSTV" (ponechají-li se stranou organizační útvary Slovenské organizace ČSTV a útvary federální) Český svaz tělesné výchovy, tělovýchovné jednoty a kluby a republikové sportovní a tělovýchovné svazy. Určení konkrétní nástupnické organizace sjezd spojil s otázkou "převodu majetku ve vlastnictví ČSTV", pro který stanovil příslušná pravidla. Podle logiky sjezdového usnesení, vycházející z dobové vnitřní organizace Československého svazu tělesné výchovy, na tělovýchovné jednoty, kluby a republikové (sportovní a tělovýchovné) svazy přechází majetek konkrétně vymezený pozitivně vyjádřenými znaky (který je "zapsán u příslušného orgánu" v jejich prospěch atd.), a do vlastnictví Českého svazu tělesné výchovy pak majetek ostatní, "všech organizačních složek České organizace ČSTV, s výjimkou tělovýchovných jednot, klubů a republikových svazů".

Uplatněním těchto hledisek právního nástupnictví, jež jak vyplývá z předchozího jsou rozhodující pro určení "právního nástupce organizace uvedené v § 2 zákona č. 68/1956 Sb.", se logicky dospívá k závěru, že osobou povinnou k navrácení majetkových práv ve smyslu § 2 zákona č. 173/1990 Sb. a § 2 odst. 1 zákona č. 232/1991 Sb. je osoba povolána jako nástupnická organizace Československého svazu tělesné výchovy vzhledem k jeho zániku na základě usnesení mimořádného sjezdu ze dne 25. 3. 1990, a to ve vztahu k tímto usnesením určenému majetku, popřípadě majetkovým kritériím.

Tento právní názor vyslovil Nejvyšší soud v rozsudku uveřejněném pod č. 34/1997 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, jako i v mnoha rozhodnutích dalších, a překonal jím názor, obsažený v rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové uveřejněném pod č. 9/1996 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Vyplývá odtud, že právní závěr, ke kterému v kritické otázce určení osoby povinné k navrácení odňatých majetkových práv dospěl odvolací soud, je správný; dovozená hlediska právního nástupnictví organizace uvedené v § 2 zákona č. 68/1956 Sb. žalovaným v dané věci vskutku nesvědčí, a ani dovolatelka netvrdí opak. Jsou-li tato hlediska specifická, jak bylo vyloženo, odpadá námitka, že v poloze naopak obecné lze nástupnictví chápat i jako nástupnictví "singulární". Měl-li by být právním nástupcem organizace uvedené v § 2 zákona č. 68/1956 Sb. každý pozdější nabyvatel věci, bylo nasnadě určit povinnou osobu tu, jež věc drží, jako je tomu v jiných restitučních předpisech. Co do namítaných účinků usnesení mimořádného sjezdu Československého svazu tělesné výchovy dovolatelka mimoto přehlíží, že dobově platné stanovy obsahovaly zásadu, že majetek ČSTV je ve vlastnictví organizace jako celku (článek 41 odst. 1).

Okolnost, že odňatý majetek není v právním vztahu účastníků řízení restituovatelný, je výrazem toho, že rozhodné restituční předpisy – z povahy věci – mohou sledovat zmírnění jen některých majetkových křivd, k nimž v určitém historickém období došlo. Nevztahují se kupř. na majetek, odňatý jinak než způsobem v nich předpokládaným, a povinnost k jeho navrácení neukládají ani tomu, kdo sice vstoupil do práv původního vlastníka, ale předtím, než byl proces sjednocení tělovýchovy (na který obsahově reagují) zákonem č. 68/1956 Sb. ukončen, takže již proto právním nástupcem organizace uvedené v jeho § 2 být nemůže (srov. rozsudek uveřejněný pod č. 40/1996 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Byť si je vědom toho, že i Ústavní soud se v odůvodnění nálezu uveřejněného pod č. 24/1997 Sb. odvolával na názor vyjádřený v překonaném rozhodnutí č. 9/1996 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nepokládá Nejvyšší soud jiný výklad ustanovení § 2 zákona č. 173/1990 Sb. a § 2 odst. 1 zákona č. 232/1991 Sb. za přípustný i se zřetelem k přirozenému (a restitučními předpisy respektovanému) požadavku ochrany třetích osob a práv jimi nabytých v dobré víře. Zákony č. 173/1990 Sb. a č. 232/1991 Sb. totiž nemají ustanovení obdobná ustanovením § 11 zákona č. 87/1991 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) a § 6 odst. 6 zákona č. 229/1991 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) a neplatí tedy, že vydá-li věc jiná osoba než stát, vznikne jí nárok na vrácení kupní ceny, kterou zaplatila při koupi věci (v právních vztazích upravených zákonem č. 403/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů, srov. ustanovení § 15 odst. 3). Absence této zásady nevádí – právně i morálně – jen tehdy, je-li povinný subjekt k navrácení majetkových práv odvozován od organizace uvedené v § 2 zákona č. 68/1956 Sb. a jejího zániku.

Závěr, že povinným právním nástupcem je každý subjekt, jenž odňatý majetek ke dni účinnosti zákona č. 173/1990 Sb. držel, neobstojí také v případě, že posledním “singulárním” nabyvatelem věci byla fyzická osoba, jestliže z legislativní zkratky užitě v § 2 odst. 1 zákona č. 232/1991 Sb. (“povinná organizace”) se dovodí, že povinnou osobou může být jen osoba právnická.

V mezích, ve kterých byl dovolací soud oprávněn dovoláním napadený rozsudek přezkoumat, je tedy právní posouzení věci správné. V důsledku toho je ve smyslu ustanovení § 243b odst. 1 o. s. ř. správný i rozsudek, který na něm spočívá (§ 241 odst. 3 písm. d/ o. s. ř.), a dovolání proto nezbylo než zamítnout.